

Prosjektrapport nr. 4/2007

Likestilling i kommune- og fylkesplaner på Agder

May-Linda Magnussen

Tittel Likestilling i kommune- og fylkesplaner på Agder
Forfattere May-Linda Magnussen
Rapport Prosjektrapport nr. 4/2007
ISBN-nummer
ISSN-nummer 0808-5544
Trykkeri Edgar Høgfeldt, 4626 Kristiansand
Pris 50

Bestillingsinformasjon

Utgiver

Agderforskning
Serviceboks 415,
N-4604 Kristiansand

Telefon 38 14 22 00

Telefaks 38 14 22 01

E-post post@aforsk.no

Hjemmeside

www.agderforskning.no

1 Kort om undersøkelsen

Høsten 2004/våren 2005 gjennomførte Agderforskning en kartlegging av arbeid med likestilling i kommunene på Agder (Magnussen, Mydland og Kvåle 2005¹). Resultatet var nedslående: Veldig mange kommuner manglet en problemforståelse knyttet til manglende likestilling, og mange av disse hadde heller ikke utarbeidet planer eller tiltak i forhold til temaet. Kun noen få kommuner i regionen arbeidet aktivt med likestilling.

Våren 2007 ønsket KS Agder en ny kartlegging av agderkommunenes likestillingsarbeid. KS selv sendte ut en questbackundersøkelse (nettbasert) til alle kommunene og begge fylkeskommunene i regionen med spørsmål om hvorvidt likestilling er omtalt i kommune-/fylkesplanene. Svarprosenten var på 69 %. Svarene viste at begge fylkeskommunene og 9 kommuner (det vil si rundt en tredjedel av kommunene) i regionen har omtalt likestilling i sine planer. Tabellen under viser kommunene som har svart på spørsmålene og hva de har svart:

---

¹ *Arbeid ute og hjemme: Sørlandske mødres valg og vurderinger. Rapport fra prosjektet Likestilling og arbeidsliv på Agder. FoU-rapport nr 7/2005.*

Agderforskning

Kommune/ fylkeskommune	Er likestilling omtalt i kommune-/fylkesplanen?	Rapporteres det om like- stilling i årsmeldingen?
Vest-Agder	Ja	Ja
Aust-Agder	Ja	Ja
Mandal	Ja	Ja
Froland	Ja	Ja
Kristiansand	Ja	Ja
Arendal	Ja	Ja
Vegårshei	Ja	Ja
Lillesand	Ja	Ja
Bykle	Ja	Ja
Gjerstad	Ja	Ja
Marnardal	Ja	Ja
Flekkefjord	Nei ²	Ja
Lyngdal	Nei	Ja
Grimstad	Nei	Ja
Risør	Nei	Ja
Farsund	Nei	Ja
Lindesnes	Nei	Ja
Songdalen	Nei	Ja
Kvinesdal	Nei	Ja
Audnedal	Nei	Nei
Åmli	Nei	Nei
Søgne	Nei	Nei

I Vest-Agder er det 4 kommuner som ikke har svart på spørsmålene. I Aust-Agder gjelder det samme for 6 kommuner. Vi ser at det er flere som rapporterer om likestilling i årsplanen enn som omtaler det i kommuneplanen. Dette kan forklares med at rapportering i forhold til likestilling er lovpålagt. Vi ser at det imidlertid fremdeles finnes kommuner i regionen som ikke følger regelverket.

Agderforsknings oppdrag har vært å skaffe til veie utdypende informasjon om bakgrunn for likestillingsfokus, ulike gruppers involvering i planprosesser og om evaluering av likestillingsarbeid i de kommunene/fylkeskommunene som har omtalt likestilling i sine planer. De utdypende spørsmålene var:

---

² Har omtalt likestilling i økonomiplanen.

1. Hva er bakgrunnen for at likestilling er omtalt i kommune-/fylkeplanen? Hvorfor ses det som viktig?
2. Har politikere og innbyggere vært involvert i arbeid/diskusjon rundt likestilling? (Har kommune-/fylkespolitikere diskutert likestilling, hatt temadager, er det gjennomført folkemøter om temaet e.l.?)
3. Hvordan evaluerer dere resultatene av arbeidet for økt likestilling?

I tillegg har vi valgt å løfte frem en del kommuner spesielt, for å kunne fokusere prosessen i likestillingsarbeidet, samt forholdet mellom likestillingsplaner og -tiltak. Bakgrunnen for denne delen av prosjektet er samtaler med prosjektledere³ i de aktuelle kommunene.

Vi har vært i kontakt med 8 av de 9 aktuelle kommunene, samt de to fylkeskommunene.

---

³ Lokale prosjektledere i prosjektet "Likestilling i kommunene på Agder", som nevnes andre steder i denne rapporten.

2 Funn fra undersøkelsen

Dette kapitlet oppsummerer de spurte kommunenes svar på de utdypende spørsmålene nevnt innledningsvis.

Bakgrunn for likestillingsfokus

Flere av kommunene gir uttrykk for at de har kjennskap til at Agderfylkene og deres egen kommune skårer lavt på likestillingsindeksen. De vet at de ligger dårligere an enn landsgjennomsnittet i forhold til likestilling, og denne ulikheten ser de som en årsak til å skulle fokusere nettopp likestilling årene fremover. Flere viser spesifikt til Statistisk sentralbyrås likestillingsindeks og kommunens/regionens skåre på denne. Sitatene under viser hvordan kommunene argumenterer:

Kommunen skårer svært dårlig på SSBs likestillingsindeks. (Gjerstad kommune)

Kommunen skårer lavt på likestillingsindekser, og kvinners yrkesdeltakelse er lavere enn gjennomsnittet for landet. Færre kvinner er daglig ledere eller står bak enkeltmannsforetak sammenlignet med andre kommuner. (Kristiansand kommune)

Likestilling er satt på dagsorden i vårt kommuneplanarbeid fordi vi lenge har hatt en forståelse av at kommunen henger etter på dette området. Politikere i både forrige og denne perioden har vært opptatt av temaet, og alle målinger viser at kommunen er for dårlig på likestilling. (Arendal kommune)

Forut for arbeidet som er gjort i planen ligger det en bevissthet om at likestilling er kommet kortere i agderfylkene enn ellers i landet, for eksempel i forhold til kvinners deltakelse i kommunalpolitikken og på arbeidsmarkedet. (Aust-Agder fylkeskommune)

Kommunen har omtalt likestilling i sin kommuneplan i form av å konstatere at vi ligger dårlig an på likestillingsstatistikken. (Froland kommune)

Noen kommuner knytter likestilling til levekår og livskvalitet. En kommune definerer målet som at det ikke skal være noen helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper og kjønn. En annen kommune viser til at kvinners lave yrkesdeltakelse i kommunen gjør kvinnene utsatt for levekårsproblemer-

Mange av kommunene definerer likestilling som at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter, og enkelte snakker også om at alle skal ha like

plikter. En del knytter likestilling ikke kun til kjønn, men bruker en mer generell humanistisk argumentasjon og knytter likestilling til også andre former for sosiale kategoriseringer. Dette kommer til uttrykk på denne måten:

Likestilling i kommunen er viktig for at alle skal ha like muligheter og rettigheter i samfunnet, uansett kjønn, nasjonalitet, hudfarge og etnisk bakgrunn. (Mandal kommune)

I planen er det pekt på tre hovedutfordringer som er viktige for at vi skal nå våre mål. Det er å styrke sysselsettingen, oppnå balansert befolkningsutvikling og fremme økt likestilling mellom kjønn, etniske grupper og personer med ulikt funksjonsnivå. (Aust-Agder fylkeskommune)

En del kommuner kommenterer ikke kun de negative ringvirkningene manglende likestilling/mangfold kan gi, men legger også vekt på det de ser som positive ringvirkninger av økt integrasjon og ressursutnyttelse. Mens noen peker på bedre tjenester fra kommunens side, peker andre på mer organisasjons- og samfunnsmessige gevinster. Atter andre har hevet blikket opp på regionalt nivå og mener at økt likestilling vil modernisere regionen og gjøre landsdelen mer attraktiv for høyt kompetent arbeidskraft. Dette gjelder spesielt de to fylkeskommunene, samt Kristiansand kommune:

Vktigheten av likestilling er selvsagt: Vi er to kjønn og omtrent like mange av hvert kjønn. Samfunnet er avhengig av begge! (Vegårshei kommune)

Vi skal ha et likestillingsperspektiv på myndighetsutøvelse og tjenestetilbud gjennom hele livsløpet. Vi tror at arbeidet vårt vil føre til økt kvalitet i tjenesteproduksjonen, samt at det er et godt tiltak for å rekruttere og beholde arbeidskraft. (Lillesand kommune)

Etter vår vurdering er det viktig å ta alle ressurser i bruk, også de som finnes i den kvinnelige del av befolkningen. Dette er viktig for kommunen, men også for private bedrifter og lag og foreninger. Mangfold gir gode resultater i alle organisasjoner og på alle nivåer, inkludert ledelse. Resultatene kommer blant annet gjennom et bedre grunnlag for kreativitet, nytenkning og kvalitet. (Gjerstad kommune)

Vi knytter oss til Felles mål for Sørlandet og vil være en pådriver og regional utviklingsaktør for å gjøre Sørlandet til en robust og konkurransedyktig landsdel. Likestillingsarbeidet er et av fokusområdene for regional utvikling, og kan medvirke til at landsdelen kan oppfattes som attraktiv for unge mennesker med høy kompetanse. (Kristiansand kommune)

Likestilling er en samfunnssak, og dreier seg om å bygge den moderne landsdelen Agder. Det handler om arbeidskraft i årene som kommer. (Aust-Agder fylkeskommune)

Likestilling er et viktig satsingsstråde i Felles handlingsprogram for Aust- og Vest-Agder 2007, og vi legger opp til å videreføre dette i 2008. Vi bidrar til Agderrådets satsing på likestilling. (Vest-Agder fylkeskommune)

Kun en kommune argumenterer for likestilling som del av kommuneplanen på bakgrunn av likestillingsloven. Det kommer til uttrykk på denne måten:

I henhold til likestillingsloven skal offentlige myndigheter arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder. Da sier det seg selv at vi må ha likestilling med i planene våre. (Vegårshei kommune)

De fleste kommunene synes å ha et likestillingsfokus som går ut over kommunens ansvar som arbeidsgiver og tjenesteyter, også rettet mot andre samfunnsarenaer. Lik deltakelse i politikk og arbeidsliv trekkes av mange frem som viktig. Noen kommuner sier dette direkte:

Det er viktig at menn og kvinner deltar på like vilkår og i samme omfang i politikk og arbeidsliv. (Mandal kommune)

Likestillingsperspektivet er tatt inn under næringsliv og sysselsetting, og er tatt med fordi kommunen har et lavt antall heltidsarbeidsplasser for kvinner, samt at det er få kvinner sysselsatt i privat næringsliv i kommunen. (Marnardal kommune)

En annen kommune svarer dette på et oppfølgingsspørsmål om internt fokus versus samfunnsfokus:

Vi forsøker å satse bredt. Vi forsøker for eksempel å få satt ned et politisk utvalg som skal forsøke å få flere kvinner inn i politikken, vi har vi har satt i verk/stimulert til flere aktiviteter for jenter, bl.a. gjennom idrettslaget, startet jentegrupper på ungdomsskolen og har planer om å etablere nettverk for kvinnelige ledere. Imidlertid er nok hovedfokus rettet internt i egen organisasjon. Dette skyldes vel at vi ser det er lettere å få resultater internt og ut fra en filosofi om at kommunen bør/kan gå i front og så får resten av bygda komme etter. (Gjerstad kommune)

Når det gjelder likestillingsarbeid internt i kommuneorganisasjonen, arbeider flere av kommunene med heltid/deltid-prosjekter, med formål å få flere kvinner over i større, faste stillinger.

Vi har hatt ett likestillingsprosjekt hvor vi forsøkte å tilby utvidelse av deltidstillinger. (Mandal kommune)

Likestilling gjennomsyrrer ikke alle områdene våre, men vi fokuserer på å ha et likestillingsaspekt i myndighetsutøvelse og tjenestetilbud. (Lillesand kommune)

Vi har ikke laget konkrete tiltak for å rette på den dårlige likestillingssituasjonen, bortsett fra at vi internt for kommunen har sagt at vi skal legge vekt på likestillingsaspektet. (Froland kommune)

Deltakere i planarbeid i forhold til likestilling

I flere kommuner har likestillingsaspekter vært diskutert av politikerne ved ulike anledninger hvor det har vært aktuelt, som for eksempel i forbindelse med planarbeidet. I disse kommunene har imidlertid ikke likestilling fått noen egen post i programmet. Det har heller ikke vært involvering av representanter fra befolkningen på temaet. Disse kommunene omtaler diskusjonen rundt likestilling slik:

Politikerne har vært involvert gjennom prosessen med kommuneplan, men det har ikke vært fokusert spesielt på likestilling. (Mandal kommune)

Vi har ikke hatt noen egne møter om likestilling, verken med politikere eller med representanter for befolkningen. (Marnardal kommune)

Vi har ikke hatt møter spesielt om likestilling, men politikerne diskuterer problematikken spesielt ved arbeidet med budsjett og regnskap. (Lillesand kommune)

Politikerne har gjennom sitt arbeid med kommuneplanen og i andre sammenhenger deltatt i drøftinger av temaet, men vi har ikke hatt egne møter eller arrangert folkemøter. (Arendal kommune)

Politikerne har diskutert likestillingsaspektet på samme måte som andre forhold vedrørende planarbeidet, men det har ikke vært arrangert egne møter spesifikt for dette temaet. (Aust-Agder fylkeskommune)

Kommunestyrets politikere har diskutert likestilling i forbindelse med kommuneplanen. Det har vært avholdt folkemøter om andre temaer, men ikke om likestilling. (Froland kommune)

Andre kommuner har arbeidet grundigere og bredere med likestillingstematikk, og har hatt seminarer, temadager og lignende. Noen få kommuner har involvert representanter fra ulike befolkningsgrupper i dette arbeidet.

I tillegg til å ha likestilling med i kommuneplanen, har kommunestyret også vedtatt en egen likestillingsplan. Vi har også gjennomført to åpne seminarer om likestilling, det ene var spesielt rettet mot kommuneplanarbeidet. (Gjerstad kommune)

Bystyret nedsatte for en tid siden et eget tverrpolitisk ad hoc utvalg for likestilling. De utarbeidet en rapport som ble lagt fram for bystyret. Likestilling har også vært temadag i kulturstyret og i formannskapet. Temaet har ellers kommet opp i forbindelse med ulike saker som et deltema eller et aspekt ved ulike saker, og i forbindelse med behandling av handlingsprogrammet. Bystyret har også hatt likestilling som eget tema våren 2007, samt at kommunalutvalget har drøftet framtidig satsing. (Kristiansand kommune)

Både politikere og innbyggere har vært involvert i arbeidet i forhold til likestilling. I forbindelse med kommuneplanprosessen var dette tema i en av arbeidsgruppene, samt i plangruppa som jobbet frem planforslaget. Tiltak drøftes også i forbindelse med prosesser knyttet til kommunens årlige styringskort. (Vegårshei kommune)

Evaluering av likestillingsarbeid

Enkelte av de spurte kommunene har per i dag ikke noe systematisk evaluering av resultatene av sitt likestillingsfokus og –arbeid, men argumenter litt generelt rundt temaet. To kommuner sier dette slik:

Resultatene er ikke gjenstand for systematisk evaluering. Vi har fokus på øking av deltidsstillinger, og dette kan evalueres. Ellers så har vi mye fokus på evaluering av arbeidsplassen. Vi evaluerer systematisk gjennom balansert målstyring, Fasett. (Mandal kommune)

Ved å angi målsettinger på området må vi også ha et bevisst forhold til resultatene og vurdere dem. Vi kan for eksempel se på antall deltidsstillinger og endringer der, eller på likestillingsindeksen. (Vegårshei kommune)

En annen kommune trekker frem likestillingsindeksen som en måte å måle resultater i forhold til likestilling på, men med et så generelt verktøy blir det i så fall vanskelig å skulle si noe om konkrete utsalg av egne aktiviteter. Kommunen har, slik det beskrives, kommet til det punkt at man har en felles

problemforståelse knyttet til likestilling. Konkrete tiltak er imidlertid vanskelig å få til.

Ettersom kommunen fortsatt ligger dårlig an på det såkalte "Likestillingsbarometeret" er det ingen grunn til å være tilfreds med resultatene så langt. Tvert imot gjenstår det mye arbeid på en rekke områder. Det vi kan sies å ha oppnådd så langt, er at alle synes enige om målet både politisk og administrativt i kommunen. Men når vi skal ta praktiske grep, viser det seg fortsatt vanskelig. (Arendal kommune)

Flere kommuner vurderer resultatene av sitt likestillingsfokus og –arbeid i forbindelse med årsmeldingen:

Vi vurderer/sammenligner i forhold til likestilling ved årsrapportering. (Lillesand kommune)

Vi vurderer måloppnåelse og gjennomføring av tiltak for likestilling i forbindelse med årsmelding. (Gjerstad kommune)

Vi evaluerer gjennom kommunens årsrapport. Vi er midt i en drøfting både internt i administrasjonen og med politikerne om det er tilstrekkelig. (Kristiansand kommune)

Resultatet av arbeid for økt likestilling må evalueres ved den årlige resultatvurderingen. (Froland kommune)

En kommune presiserer at de ikke evaluerer likestillings situasjonen i hele kommunen, men at de evaluerer kommunen som organisasjon i forhold til ulike likestillingsvariabler:

Vi har ikke noe evalueringsmetode for å vurdere dette for hele kommunen. Når det gjelder kommunen som arbeidsgiver har imidlertid dette som tema i kommunens årsmelding. (Marnardal kommune)

Vurdering av organisasjonsinterne resultater er selvfølgelig en mer avgrenset oppgave mer mer opplagte måleparametre enn vurdering av endringer på ulike samfunnsarenaer. Fylkeskommunene svarer dette på spørsmålet om resultatvurdering:

Det ble som en del av gjeldende fylkesplan fremmet flere konkrete tiltak med sikte på å øke likestillingen mellom kjønnene. Flere av tiltakene er langsiktige

ge, og vil når de er fullført ikke gi resultater før på lang sikt. Faktisk likestilling lar seg ikke endre med et pennestrøk, og det å måle effekten av enkelte tiltak på et så generelt tema som likestilling er vanskelig. Dette til sammen gjør at det er vanskelig nå å måle noe konkret resultat av planen med hensyn på likestilling. Vi håper imidlertid at bare det forhold at det er satt fokus på likestillingsaspektet i planen vil bidra til økt oppmerksomhet på betydningen av likestilling mellom kjønnene, og at planen således har en positiv funksjon også i denne sammenheng. (Aust-Agder fylkeskommune)

Vi vurderer det sånn at fylkeskommunen per i dag spiller rollen som en av flere drivkrefter for å fremme likestilling på Agder. Det tar tid å få resultater på dette feltet, fordi holdnings- og endringsarbeid er krevende og tar tid, men vi er i ferd med å finne en konstruktiv rolle, og er inne på et godt spor. Vi ønsker å bidra til et godt helhetsgrep om likestillingsarbeidet, dvs støtte, initiere og delta i ulike tiltak og prosjekter som til sammen kan være med å løfte Agder på likestillingsfronten. (Vest-Agder fylkeskommune)

De vurderer det slik at virkningen av de riktige tiltakene kun vil kunne evalueres på sikt, siden vi har å gjøre med kulturelle strukturer som må endres.

3 Utvalgte kommuner som har arbeidet med likestilling

I dette kapitlet ønsker vi å kunne gå litt nærmere inn på 3 kommuner som har arbeidet med likestilling. Ideelt sett bør kommunene både fokusere likestilling på plannivå og i praksis, og mye tyder på at et slikt sammenfall kan bli en realitet i de kommunene vi nevner her. Vi har valgt å presentere noen kommuner som har et bredt syn på likestilling - som ikke bare fokuserer kommunen som arbeidsgiver og tjenesteyter, men som lokalsamfunn med mange ulike arenaer (politikk, fritidsaktiviteter, arbeids- og næringsliv med mer). Vi har videre valgt å løfte frem kommuner som har involvert andre enn politikere og administrativt ansatte i arbeidet med likestilling, og som altså ser bredt på dette med deltakelse. Alle kommunene som presenteres er deltakerkommuner i prosjektet "Likestilling i kommunene på Agder", finansiert av Agderrådet og begge fylkeskommunene på Agder, med Agderforskning som utfører. Prosjektet har som mål å utarbeide og iverksette likestillingstiltak, uten krav om integrering av likestillingsperspektiv i planprosesser. Behov for integrering av likestilling på plannivå har imidlertid vokst ut av deltakelsen i prosjektet. Kvinesdals, Lindesnes' og Farsunds arbeid med likestilling har ikke blitt fanget opp av KS-kartleggingen fordi ingen av kommunene har nevnt likestilling i sine planer for 2006.

Lindesnes

Lindesnes kommunestyre vedtok i 2006 å arbeide med likestilling, basert på kunnskap om at de skåret veldig lavt på Statistisk sentralbyrås (SSB) likestillingsindeks. Et likestillingsutvalg ble opprettet, og hadde som mål å bedre likestillingen i kommunen. Utvalget kom i kontakt med Agderforskning, som på den tiden rekrutterte deltakerkommuner til prosjektet "Likestilling i kommunene på Agder". Samarbeidet med Agderforskning bidro til en arbeidsform hvor det ble prioritert 3 arbeidsområder (politikk, skole/barnehage og heltid/deltidsproblematikk) og satt ned arbeidsgrupper for hver av disse. I gruppene var både politikere, administrativt ansatte og representanter for ulike arbeidssteder (barnehage, skole, helse/omsorg mm) representert, og slikt sett sikret arbeidet bred involvering. Involvering har også blitt sikret ved at en har lagt stor vekt på å presentere arbeidet som har vært gjort for ulike grupper av befolkningen. Både representanter for de politiske partiene, lærere, rektorer, barnehagestyrere og øvrige barnehageansatte har fått presentert Agderforskningens likestillingsforskning og kommunens arbeid knyttet til likestilling og levekår og helse (kommunen er opptatt av sammenhenger mellom disse "problemområdene"). Mange av tiltakene som er utarbeidet er videre rettet mot å øke engasjement og involvering generelt i befolkningen, og spesielt i kvinnebefolkningen, og Lindesnes kommune arrangerte novem-

ber 2006 "kvinnenes aften" på Lindesnes fyr, med rundt 200 kvinner til stede. Temaet var likestilling og samfunnsengasjement, og en videreføring av samme tiltak kommer allerede juni 2007.

Arbeidsgruppene har utarbeidet og satt i verk tiltak i løpet av høsten 2006 og våren 2007, og de iverksetter fremdeles tiltak. I løpet av prosessen har det blitt fremmet forslag til ny kommuneplan, og denne skal behandles politisk juni 2007. Likestillingsutvalget har sørget for at likestilling er behørlig omtalt i den nye kommuneplanen. I tillegg har arbeidet i de ulike arbeidsgruppene summert seg opp til et utkast til en egen likestillingsplan for Lindesnes kommune. Også denne skal behandles politisk juni 2007. Likestillingsplanen går mer i detalj på både bakgrunnstall og tiltak knyttet til likestilling enn det kommuneplanen gir muligheter for. I Lindesnes ble det altså blitt slik at selve likestillingsarbeidet begynte før planarbeidet. Når tiltakene var utarbeidet så en imidlertid behovet for en forankring i kommunale planer. Det gjør det i følge utvalgslederen lettere å kunne argumentere for og sette i verk videre arbeid og tiltak.

Kvinesdal

Også Kvinesdal kommune er med i prosjektet "Likestilling i kommunene på Agder". Kvinesdal begynte sin prosess med å prioritere arbeidsområder med idemyldring som inkluderte både politikere, administrativt ansatte, representanter fra næringslivet og andre "vanlige" innbyggere i kommunen. Disse ble med på flere møter i en mer sonderende fase av prosjektet. Fra kommunens side ønsket man også å ha en slik bred deltakelse videre i prosjektet, men etter hvert som prosjektet antok en fastere form, ble det politikerne og de administrativt ansatte som dro prosessen. Kvinesdal valgte å organisere arbeidet sitt i tre arbeidsgrupper med hver sine fokus (kommunen som arbeidsgiver og tjenesteyter, lokalt næringsliv og 8. mars arrangement 2007). Styringsgruppa for prosjektet var bredt sammensatt, med aktører fra mange ulike arenaer. Næringslivsgruppa var tenkt å ha et bredt innslag av næringslivsaktører, men denne gruppa kom aldri i gang med arbeidet. Gruppa som skulle foreslå likestillingstiltak for kommunen som organisasjon var satt sammen av administrativt ansatte, politikere og tillitsvalgte. 8. mars-gruppa hadde i en tidlig fase en veldig bred sammensetning, men også her ble det også etter hvert de administrativt ansatte som bidro mest. Kvinesdal kommune hadde altså generelt sett ønsket bredere deltakelse i sitt likestillingsarbeid enn det som lot seg realisere.

Når det gjelder forholdet mellom tiltak og planer, begynte også Kvinesdal med utforming av tiltak før likestilling ble forankret i kommunale planer. Arbeidet med ny kommuneplan begynner imidlertid til høsten, og da vil de

integreere kjønnsperspektiv på alle områder hvor det er naturlig. I tillegg vil administrasjonen gjøre det slik at alle ting de fremmer for politisk behandling, skal ha vært gjennom refleksjoner knyttet til både økonomi og likestilling. Også Kvinesdal kommune ser på nåværende tidspunkt behovet for å kunne fremme sin handlingsplan i Agderforskning-prosjektet for politisk behandling, og har besluttet å gjøre det. Siden dokumentet kun omhandler tiltak knyttet til temaområdene de valgte ut i forbindelse med dette konkrete prosjektarbeidet, ønsker de imidlertid ikke å kalle det en likestillingsplan. En slik plan ville i følge dem måtte inkludere tiltak på alle relevante samfunnsområder.

Farsund

Også Farsund kommune deltar i prosjektet "Likestilling i kommunene på Agder", og deres prosess ligner i stor grad dem i Lindesnes og Kvinesdal. Også Farsund kommune hadde i 2006 bestemt seg for å arbeide med likestilling, og fikk bistand fra Agderforskning til å gjøre et arbeid de uansett hadde besluttet å begynne på. I Farsund besluttet de å fokusere områdene skole/barnehage, politikk og næringsliv/næringsutvikling. Sammensetningen i gruppene var i enda sterkere grad enn i Lindesnes preget av folk "utenfor" kommunens egne ansatte og politikere, og sikret bred involvering. Representanter fra lokalt næringsliv har vært involvert gjennom hele prosjektprosessen. Skole/barnehage-gruppa har bestått av ansatte fra ulike deler av sektoren, mens politikk-gruppa har bestått av både politikere, administrativt ansatte og representanter fra befolkningen mer generelt. Politikk-gruppa gjennomførte på et tidspunkt et gruppeintervju med alle kvinnelige kommunestyredeltakere, så også disse har vært involvert i prosessen.

Også Farsund vil nå institusjonalisere likestilling i kommunale planer. Ved neste rullering av kommuneplanen vil likestillings- og kjønnspektiver integreres der det er naturlig. I tillegg ønsker også Farsund å fremme en egen handlingsplan for likestilling. Denne planen skal inneholde de tiltakene som ble arbeidet frem i prosjektsamarbeidet med Agderforskning.

4 Konklusjoner

Rapporten har vist hvordan agderkommuner/-fylkeskommuner som har nevnt likestilling i sine planer, argumenterer for bakgrunnen for dette. Den viser også at kun noen ytterst få kommuner i landsdelen har arbeidet bredt i forhold til likestillingsproblematikken i form av å inkludere andre enn politikere og administrasjon i prosessen. Dette tyder på at de aller fleste kommuner på Agder ikke forstår seg selv som lokale utviklingsaktører på likestillingsfeltet. Vi ser videre et potensial for å kunne utvikle mer presise måter å

måle resultater av likestillingsarbeid på. Sentralt er det også å kunne fokusere endringer i lokalsamfunnet og ikke bare endringer for kommunene som organisasjon.

Videre viser KS' kartlegging (se innledningen) at mange kommuner på Agder ennå ikke har integrert likestillingsperspektiver i sine planer. Vi kan også gå ut fra at en del kommuner som har et slikt perspektiv i sine planer ikke har fått satt planene ut i praksis i den grad de burde. Agderforsknings forrige kartlegging av likestillingsarbeid i kommunene på Agder viste at en del av de som hadde planer knyttet til likestilling, hadde dem i skuffen. Både manglende planer og manglende tiltak må ses som problematisk dersom man ønsker å gjøre noe med den dårlige likestillingssituasjonen i regionen.

Om KS og andre aktører ønsker å bidra til økt arbeid med likestilling rundt i de ulike kommunene på Agder, er det viktig å ha kunnskap om vellykkede prosesser knyttet til likestillingsarbeid. Vi trenger å vite noe om de ulike fasene i et slikt arbeid og om hva kommunene trenger av informasjon, kunnskap, kompetanse og bistand. Denne kunnskapen kan kun genereres med et kvalitativt opplegg, slik som i det nevnte Agderforskning-prosjektet. Foreløpig har vi kun noen få kommuner å vise til, men forhåpentligvis vil vi kunne bygge videre på og styrke dette datagrunnlaget.

De kommunene som i prosjektet "Likestilling i kommunene på Agder" har hatt det mest vellykkede likestillingsarbeidet (Lindesnes, Farsund og Kvinesdal), er kommuner som hadde bestemt seg for å arbeide med likestilling forut for at de ble invitert inn som deltakerkommuner i prosjektet. Alle disse kommunene hadde informasjon om at de skåret lavt på SSBs likestillingsindeks. Alle kommunene hadde videre fått presentert konklusjoner fra arbeidet i det tidligere Agderforskning-prosjektet "Likestilling og arbeidsliv på Agder", hvor årsaker til manglende likestilling har vært i fokus. To av kommunene (Farsund og Lindesnes) var også casekommuner i dette prosjektet. Formidlingen og den offentlige oppmerksomheten knyttet til dette prosjektet (mediebiten har hovedsakelig funnet sted i Vest-Agder) synes å ha bidratt til to viktige ting: Informasjon om at en skårer lavt på likestilling, og kunnskap om hvorfor en skårer dårlig. Mitt inntrykk er at dette reder grunnen for en problemforståelse knyttet til manglende likestilling. Denne problemforståelsen må videre være reell, og ikke kun politisk korrekt, noe en kan bidra til ved å være i tett kontakt med personer i de ulike kommunene og ha mulighet til å konkretisere og diskutere hva som egentlig er det problematiske i situasjonen slik den er.

For de tre kommunene som nevnes her, vil jeg si at en slik reell problemforståelse har blitt nådd, grunnet økt innsikt i hvilke mekanismer som ligger bak manglende likestilling og hva denne manglende likestillingen kan ha av konsekvenser. Denne problemforståelsen og økte innsikten har gitt motivasjon for å begynne arbeidet med å utvikle tiltak. Om arbeidet i de ulike gruppene har gått bra, har i stor grad vært avhengig av nettopp problemforståelsen hos de som har deltatt. En er helt avhengig av engasjementet blant de som er deltager, samtidig som enkelte "ildsjeler" med utføringsevne har betydd mye i tillegg til dette mer generelle engasjementet.

For Farsund, Kvinesdal og Lindesnes har det fungert bra å begynne utviklingen av likestillingstiltak først, og siden integrere likestillingsperspektiver og -tiltak i kommunale planer. Agderforskning har ikke arbeidet i forhold til plansiden overhodet, og det er derfor interessant at alle de tre nevnte kommunene selv har sett behovet for å forankre og institusjonalisere det arbeidet de har gjort. Ved å gå frem på denne måten sikrer en at kommunale planer kommer som et resultat av lokale behov. Utgangspunktet for hele prosessen har imidlertid vært kunnskap som har gjort det mulig å få en reell problemforståelse samt å kunne målrette og arbeide frem tiltak. Et råd til KS er å gå i tett, oppsøkende dialog med kommunene og benytte seg av lokal kompetanse på likestillingsfeltet og andre felt for å kunne gi ansatte og ansvarlige i kommunene økt kunnskap om problemer og løsninger på området. Da styrker en kanskje muligheten for at de planene som lages henger naturlig sammen med både endrede holdninger og endret praksis.

FoU-informasjon

Tittel	Likestilling i kommune- og fylkesplaner på Agder
Prosjektnummer	
Oppdragets tittel	Undersøkelse av likestilling i kommune- og fylkesplaner på Agder
Prosjektleder	May-Linda Magnussen
Forfatter	May-Linda Magnussen
Oppdragsgiver	KS Agder
Rapporttype	Prosjektrapport
Rapportnummer	4/2007
ISSN-nummer	0808-5544
Tilgjengelighet til rapporten	Åpen
4 emneord	Likestilling, planer, tiltak, Agder
Sammendrag	Rapporten omhandler likestilling i kommune- og fylkesplaner på Agder.